

Др Маја Настић,
Доцент Правног факултета,
Универзитет у Нишу

КОМЕНТАР СУДСКЕ ОДЛУКЕ

UDK: 342.565.2(497.11)

Рад примљен: 30.09.2013.

Рад прихваћен: 21.10.2013.

ОДНОС УСТАВНОГ СУДА И РЕДОВНИХ СУДОВА - КОМЕНТАР ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА СРБИЈЕ - ¹

Апстракт: У раду је анализирана одлука Уставног суда Србије, којом је утврђено да одредба Закона о Уставном суду, којим су од поништавања у поступку по уставној жалби изузете судске одлуке, није у сагласности са Уставом. Након објављивања одлуке у Службеном гласнику Републике Србије, Уставном суду "враћена" су овлашћења која је имао према судским одлукама, у поступку по уставној жалби, почев од 2007. године. Тиме је поново отворено питање односа уставног суда и редовних судова, односно да ли се таквим поступањем Уставни суд Србије доводи у позицију супер-апелационог суда. Ово питање представља централно место у раду и сагледано је из перспективе Уставног суда Србије, уз навођење релевантних теоријских ставова.

Кључне речи: Уставни суд Србије, уставна жалба, редовни суд.

1. Увод

Предмет наше анализе јесте одлука Уставног суда Србије донета у поступку оцене уставности одредбе чл. 89 ст. 2 Закона о Уставном суду.² У овој одлуци, Уставни суд је утврдио да одредба оспореног закона, којим су од поништавања у поступку по уставној жалби изузете судске одлуке, није у сагласности са Уставом. На први поглед, чини се да се ова одлука не издваја ничим посебно у односу на низ других одлука, које Уставни суд редовно

маја@prafak.ni.ac.rs

1 Рад је резултат истраживања на пројекту "Заштита људских и мањинских права у европском правном простору" бр. 179046, који финансира Министарство просвете и науке

2 Одлука Уставног суда IУз -97/2012, Сл.гласник РС, 18/13.

доноси у поступку нормативне контроле. Једноставна формулација диспозитива, који, између осталог, каже да наведена одредба Закона о Уставном суду, у делу који гласи “осим судске одлуке” није у сагласности са Уставом, не отвара никакве недоумице, нити, чини се, заслужује посебну пажњу. Међутим, врло обимно образложење, уверава нас да то никако не може бити случај.

Ова одлука привукла је нашу пажњу из разлога што је у њој, можемо слободно рећи, кулминирао до тада латентан “сукоб” на релацији између Уставног суда и редовних судова (читати: Врховни касациони суд), који је “тињао” од доношења Закона о Уставном суду Србије крајем 2007. године. Да ли ће ова одлука представљати епилог у односима између судова, остаје да се види, али то не умањује специфичан значај ове одлуке. Утолико ће питање односа два суда представљати кључно и суштинско питање, на које ћемо настојати да дамо одговор, пре свега, позивајући се на ставове Уставног суда.

У том смислу, претходно ћемо указати на посебан уставни положај Уставног суда Србије и његове основне надлежности.

Уставни суд Србије је самосталан и независан државни орган који штити уставност и законитост људских и мањинских права и слободе.³ Он није организацијски, ни хијерархијски зависан о неком другом уставном органу, нити му може бити подређен. Круг надлежности Уставног суда извире директно из Устава и чини га јемцем и чуварем Устава.

Основна и свакако најважнија надлежност Уставног суда односи се на заштиту уставности и нормативну контролу, коју том приликом спроводи. Оцена уставности закона се остварује, по правилу, у облику накнадне контроле. У том поступку Уставни суд може да укине сваки закон или било који други пропис који вређа уставне одредбе, укључујући и одредбе о људским и мањинским правима. За положај Уставног суда у уставном систему Републике Србије од значаја је и уставно правило о природи и дејству одлука Уставног суда, којим је утврђено да су судске одлуке коначне, извршне и општеобавезујуће, односно делују *erga omnes*.

Усвајањем Устава Републике Србије (2006) уставна жалба је препозната као посебно средство уставносудске заштите. Уставна жалба може бити изјављена против појединачних аката и радњи државних органа и организација којима су поверена јавна овлашћења, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права или слободе зајемчена Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства или је законом искључено право на судску заштиту.⁴ Одлучујући по уставним

3 Чл. 166 ст. 1 Устава Србије, *Сл. гласник РС*, 98/06

4 Чл. 82 ст. 1 Закона о Уставном суду, *Сл. гласник РС*, 109/07,99/11

жалбама, Уставни суд поступа као специјална инстанца по жалбама грађана по принципу *inter partes*.

Иако је апстрактна нормативна контрола суштинска надлежност сваког уставног суда, укључујући и Уставни суд Србије, у пракси доминирају одлуке донете у поступку по уставној жалби, због великог броја поднетих уставних жалби.

Одлука која је предмет анализе, иако донета у поступку нормативне контроле, од посебног је значаја за одлучивање Уставног суда по уставним жалбама.

2. Покретање поступка и претходна питања

“Решењем Уставног суда број IУз -97/2012 од 12. јула 2012. године, које је Суд донео по сопственој иницијативи, у смислу одредбе чл. 168 ст. 1 Устава Републике Србије, покренут је поступак за утврђивање неуставности одредбе чл. 89 ст. 2 Закона о изменама и допунама Закона о Уставном суду, у делу који гласи: “осим судске одлуке”. Доносећи наведено решење, Суд је оценио да се основано поставља питање сагласности с Уставом одредбе Закона којом су судске одлуке изузете од примене мере поништаја као уставносудске санкције за утврђену повреду Уставом зајемченог људског или мањинског права и слободе. Суд је наведено решење, сходно чл. 107 ст.1. Закона о Уставном суду, доставио на одговор Народној скупштини”. Како Народна скупштина није доставила одговор, Суд је наставио поступак.

На основу овако покренутог поступка, отварају се два, могли бисмо рећи, претходна питања. Прво, да ли Уставни суд може покренути поступак по сопственој иницијативи и друго, да ли предмет оцене уставности може бити Закон о Уставном суду?

Покретање поступка по сопственој иницијативи уставног суда предмет је многобројних полемика и дилема у научној и стручној јавности. Разлози су бројни, а ми ћемо издвојити два најважнија. Покретање поступка *ex officio* чини Уставни суд судијом у сопственој ствари и супротно је принципу *neot iudex in sua causa*, чиме се прејудира решење о главној ствари. На тај начин, Уставни суд постаје активан чинилац у заштити принципа уставности и законитости, што не мора да има негативан предзнак. Међутим, уставни суд тиме може доћи у позицију да “бира које ће законе подвргнути уставној контроли”, чиме би “премашио улогу негативног законодавца и дошло би се на терен политичког процењивања”. (Стојановић, 2011: 12)

Међутим, друго је питање да ли се овог инструмента треба сасвим одрећи у транзицијским земљама, каква је наша и да ли је дошло време за строгу

примену “судијске уздржаности својствене стабилним системима” ? (Ненадић, 2010: 58)

Покретање поступка пред уставним судом *ex officio* може бити оспоравано на теоријском нивоу, међутим, поводом конкретног случаја добија другачију димензију. Уколико питања “за” и “против” оставимо по страни, можемо констатовати да је Уставни суд, покренувши поступак *suo sponte* у овом случају, реализовао Уставом му поверено овлашћење.

Када је реч о томе да ли Уставни суд може да оцењује уставност “свог” закона, односно Закона о Уставном суду, треба имати у виду следеће. Закон о Уставном суду, попут сваког другог закона, донела је Народна скупштина и он за предмет свог регулисања има уређење Уставног суда, поступке по којима се остварују надлежности Уставног суда, дејство његових одлука, извршење аката Уставног суда и сва друга важна питања која нису уређена Уставом. Овај закон донет је, а у међувремену и измењен, по поступку који се примењује и у погледу других “обичних” закона. Дакле, Закон о Уставном суду се по својим формалним обележјима не разликује у односу на било који други закон, који може бити предмет контроле пред Уставним судом. То што се њиме уређују питања која се тичу рада Уставног суда не чини га имуним на контролу уставности, иако се последице његове неуставности директно одражавају на рад Суда.

3. Главно питање

Основно питање на које је Уставни суд требало да одговори у конкретном случају јесте: Да ли је искључивање поништавања судских одлука у поступку по уставној жалби, уз задржавање таквог овлашћења у односу на све друге појединачне акте, у складу са Уставом? Тиме, однос Уставног суда и редовних судова долази у центар збивања, мада је то питање отворено још доношењем Закона о Уставном суду (2007), којим је, између осталог, разрађен институт уставне жалбе. Одредбама члана 89 ст. 2. и 3. које су биле садржане у основном тексту Закона о Уставном суду (“Сл.гласник РС”, број 109/07), донетог у новембру 2007. године, било је прописано: “Када Уставни суд утврди да је оспореним појединачним актом, односно радњом, повређено или ускраћено људско или мањинско право и слобода зајемчена Уставом, поништиће појединачни акт, односно забраниће даље вршење или наредити вршење одређене радње и одредити да се уклоне штетне последице у одређеном року. Одлука Уставног суда којом се усваја уставна жалба је правни основ за подношење захтева за накнаду штете или отклањања других штетних последица пред надлежним органом, у складу са законом.” Овај закон, такође, садржао је решење које је подразумевало

изјашњавање свих судија Уставног суда поводом сваке уставне жалбе, што је представљало велику препреку у ефикасном решавању уставних жалби. Временом, како је растао број поднетих уставних жалби, овај проблем је постао све израженији. То је главни разлог због чега су предложене измене и допуне, које су преточене у Закон о изменама и допунама Закона о Уставном суду (*Сл.гласник РС*, 99/11), донетог у децембру 2011. године, који је ступио на снагу почетком 2012. године. Новим законским решењима поједностављено је одбацавање уставне жалбе и Уставни суд сада о томе одлучује на седници Малог већа⁵, а уведени су и нови разлози за одбацавање. Мериторно одлучивање по уставној жалби сада је у надлежности Великог већа.⁶

Међутим, потпуно неочекивано и без ваљаног образложења, Уставни суд лишен је овлашћења да у поступку по уставној жалби поништава судске одлуке. Раније поменути члан 89 ст. 2. и 3. измењен је тако да гласи: "Када Уставни суд утврди да је оспореним појединачним актом или радњом повређено или ускраћено људско или мањинско право и слобода зајемчена Уставом, може поништити појединачни акт осим судске одлуке (подвукла М.Н.), забранити даље вршење радње или одредити предузимање друге мере или радње којом се отклањају штетне последице утврђене повреде или ускраћивања зајемчених права и слобода и одредити начин правичног задовољења подносиоца. Одлуком којом се усваја уставна жалба Уставни суд ће одлучити и о захтеву подносиоца уставне жалбе за накнаду материјалне, односно нематеријалне штете када је такав захтев постављен."

Уставни суд, стога, основано поставља питање да ли изузимање аката судске власти од примене мере поништаја нарушава уставни принцип опште и једнаке подложности аката јавне власти уставносудској контроли и да ли постоји уставни основ за законско прописивање различитих овлашћења Уставног суда, односно различитог дејства одлука Уставног суда донетих ради заштите зајемчених права и слобода?

Уставни суд је на становишту да је уставносудска заштита уређена на принципу "да апсолутно сви акти јавне власти, односно свих грана власти, на исти начин подлежу оцени уставности и уставносудској заштити људских и мањинских права и слобода. Заштита у поступку по уставној жалби је обезбеђена у односу на појединачне акте или радње свих

5 Мало веће чине троје судија Уставног суда, од којих је један председник већа (чл. 42в Закона о Уставном суду Србије)

6 Велико веће чине председник Уставног суда и седам судија. (чл.42 б Закона о Уставном суду)

државних органа, укључујући и носиоце судске власти. Такво опредељење уставотворца, по схватању Уставног суда, обавезује и законодавни орган да законом уреди правно дејство одлука Уставног суда и њихово извршење. У том смислу, при законском уређивању дејства одлуке Уставног суда, законодавни орган је дужан да пропише и обезбеди једнаку подложност уставносудској контроли свих аката јавне власти и једнако дејство одлуке Уставног суда, у виду једнаких овлашћења Уставног суда за изрицање одређене мере. Стога се, изузимањем судских одлука од могућности изрицања мере поништаја, нарушава уставни принцип опште и једнаке подложности аката јавне власти уставносудској контроли на једнак начин, односно, захтев једнаког дејства одлука Уставног суда. Надаље, Уставни суд је оценио да уставно овлашћење законодавца да уреди правно дејство и извршење одлука Уставног суда, ограничено Уставом утврђеним правом Уставног суда да као самосталан и независни државни орган, својом одлуком уреди начин њеног извршења, када је то потребно. Стога, Суд оцењује да је свако ограничавање Уставног суда у погледу одређивања мере или радње којом се отклањају штетне последице утврђене повреде уставног права несагласно са Уставом утврђеним положајем Уставног суда”.

“Суд констатује и то да у Републици Србији, од установљења института уставне жалбе, фактичко стање показује да су судске одлуке не само најчешћи предмет уставне жалбе него и врста аката код којих се најчешће утврђују повреде уставних права”. Мада, морамо додати, чињеница је да у највећем броју случајева уставне жалбе бивају одбачене или одбијене, а да је проценат усвојених жалби врло низак. Међутим, “изузимање судских одлука од мере поништаја, уз истовремено задржавање овлашћења Суда да ову меру може применити на (друге) појединачне акте и радње као санкцију према тим изворима повреде уставних права, представља и својеврсну правно-системску контрадикцију”. Наиме, “у највећем броју случајева одлука органа судске власти је последњи акт у низу чијом се контролом и поништајем може отклонити повреда права, било да је учињена одлуком суда у поступку пружања правне заштите или пропуштањем органа судске власти да својом одлуком отклони повреде права учињене у претходним фазама одлучивања о правима и обавезама лица”.

Уважавајући све наведене разлоге, изнете у образложењу одлуке Уставног суда, не можемо, а да не приметимо, да изјављивање уставне жалбе Уставном суду у односу на пресуде које доносе редовни судови ствара извесну напетост у односу између редовних судова и Уставног суда, која је додатно појачана овлашћењем Уставног суда да поништава судске одлуке. Стога, основано се може поставити питање да ли Уставни суд оваквим

поступањем себе доводи у позицију супер-апелационог суда? Да ли је то у складу са одредбама Устава, којима се утврђује да судска власт припада судовима опште и посебне надлежности,⁷ и одредбама према којима судске одлуке не могу бити предмет вансудске контроле, односно да судске одлуке може преиспитивати само надлежни суд у законом прописаном поступку?⁸

У одговору на поменута питања могу се чути два, противречна одговора. Према једном, (Трифунковић, 2009: 170, Цветковић, Ђорђевић, 2011: 221) указује се да Уставни суд није део судске власти и да не може вршити оцену ваљаности судске одлуке. Када се дозволи да предмет преиспитивања пред Уставним судом буде свака одлука редовног суда и када она буде поништена, тиме се угрожава правна сигурност и ствара се правна неизвесност, вређа се начело правноснажно пресуђене ствари и руши ауторитет судске одлуке. Стога, према овом схватању, неприхватљиво је да уставни суд може да поништава или укида судску одлуку, већ ће бити довољно да само констатује да је дошло до повреде људског или мањинског права. Тиме се од уставног суда тражи да поступа попут Европског суда за људска права, и да доноси само деклараторне одлуке.

Друго, потпуно супротно гледиште заступају многи конституционалисти (Пејић, 2009:139; Симовић, 2012:12; Стојановић, Вучић, 2009:887), а такво мишљење дели и Уставни суд. Наиме, "Уставни суд је на становишту да подвргавање судских одлука уставносудској контроли у поступку по уставној жалби, као и изрицање мере поништаја судске одлуке поводом утврђења Суда да је одлуком органа судске власти учињена повреда уставних права и слобода, није у супротности нити противречи уставном начелу независности судске власти, нити уставним одређењима да судска власт припада судовима опште и посебне надлежности, да су судске одлуке обавезне за све и да не могу бити предмет вансудске контроле, односно, да судску одлуку може преиспитивати само надлежни суд, у законом прописаном поступку. Напротив, овлашћење Уставног суда као органа надлежног за обезбеђивање уставносудске заштите у свим његовим надлежностима утврђеним Уставом, па и надлежности за одлучивање о уставним жалбама, у функцији је остваривања уставног начела владавине права, које се темељи на неотуђивим људским правима, а остварује се, поред осталог, и уставним јемствима људских права и мањинских права, независном судском влашћу и повиновањем (сваке) власти Уставу и закону".

7 Члан 143 ст.1 Устава Србије

8 Члан 145 ст. 3. и 4. Устава Србије

“Из корелације уставних одредби, према којима је остваривање Уставом зајемчених права и слобода претпоставка владавина права, а уставна жалба правно средство чији је циљ заштита од повреда или ускраћивања права зајемчених Уставом, и то оних који учине државни органи, Суд закључује да се уставни смисао и циљ уставне жалбе не остварује самим декларативним утврђивањем постојања повреде права, већ се остварује отклањањем последица које су настале утврђеном повредом уставних права и слобода, без обзира који је државни орган доносилац оспореног акта”. Наиме, ако пођемо од тога да је суштински елемент уставне жалбе, не само томе што води да се утврди повреда права, где је то потребно, већ и “поновно успостављање жаличевог права” (Danneman, 1994:149), то значи да неуставне одлуке управне власти или судова могу бити поништене. Ако је главни циљ изјављивања уставне жалбе заштита повређеног или угроженог права, онда је разумно очекивање да овом циљу буде примерена и одлука Уставног суда, која би ту заштиту требало да пружи и својим дејством ефикасно отклони повреду основног права. Такво мишљење дели и Венецијанска комисија, наглашавајући да је испитивање судских одлука у поступку пред Уставним судом итекако позитивно из перспективе људских права, али да Уставни суд треба да има “моћ” да их санкционише уколико вређају основна права. Ако одлука редовног суда не може бити поништена, то умањује снагу Уставног суда и његов углед.⁹

“Суд сматра да између Уставом утврђене надлежности Уставног суда за поступање по уставним жалбама и законом утврђених надлежности судова опште и посебне надлежности не постоји однос конкуренције нити међусобног искључивања, нити подвргавање судских одлука уставносудској контроли у поступку по уставној жалби има значење Уставом недопуштене вансудске контроле судских одлука, будући да се свакако не ради о одлучивању “о истој ствари”. Оба вида правне заштите остварују се у одвојеним и независним поступцима, од стране самосталних и независних органа, а са циљем да се, у окриљу Устава, у правном поретку обезбеди целовита заштита права и слобода зајемчених Уставом”. Суд је, међутим, става “да уставно установљење непосредне уставносудске заштите, уз истовремено, уставно одређење да се судске одлуке заснивају на Уставу, подразумева да се судским одлукама морају поштовати, пре свега, људска права и слободе, као њихово вредносно језгро”.

Полазећи од значења, систематске и смислено-логичке повезаности одговарајућих норми Устава које се односе на улогу и место Уставног суда у

9 European Commission for Democracy through Law, Opinion on draft Amendments and addition to the law on the Constitutional Court of Serbia, Retrieved 16-17 December 2011, from [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)050cor-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)050cor-e)

систему јавне власти, а посебно његову улогу у непосредној заштити Уставом гарантованих права, следи да дејство уставног начела о независности судске власти (члан 4 став 4. Устава) и принципа "недодирљивости" судских одлука за вансудске власти (члан 145. ст.3. и 4. Устава) треба разумети тако да судске одлуке остају апсолутно "недодирљиве" за законодавну и извршну власт, чиме је одржано стандардно значење и дејство принципа независности судске власти. Судске одлуке, међутим, нису "недодирљиве" за оцену дали су повредила основна људска права гарантована Уставом. Као што у поступку нормативне контроле Уставни суд цени уставност закона и законитост прописа извршне власти, тако у поступку по уставној жалби Уставни суд оцењује сагласност судских одлука са Уставом гарантованим људским правима и слободама. Као што је "природно" да из констатације Уставног суда да законска норма није сагласна са Уставом следи последица да општа норма губи својство важећег права, тако и констатацију да је судска одлука повредила "специфично уставно право" неизбежно мора да прати неважност (ништавост) појединачног акта судске власти који је у сукобу са Уставом".

"У вршењу своје надлежности Уставни суд се кретао у границама своје уставне надлежности, испитујући оспорене судске одлуке у оној мери у којој је то неопходно да би се утврдило да ли је доношењем судске одлуке дошло до повреде или ускраћивања уставних права и слобода и у границама разлога који су наведени у уставној жалби. При томе, у случајевима када би утврдио да је до повреде Уставом зајемченог права дошло пред првостепеним судом, Суд је поништавао само одлуку суда последње инстанце, како би тај суд у поновном поступку, по изјављеном правном средству, отклонио учињену повреду". Уставни суд подсећа да није надлежан да врши проверу утврђеног чињеничног стања и начина на који су редовни судови тумачили позитивноправне прописе, осим у случајевима када су њихове одлуке довеле до повреде уставних права, или су та права занемариле, јер је примена закона била арбитрерна или дискриминаторска, као и уколико је дошло до повреде одређених процесних права (на приступ суду, на делотворни правни лек).¹⁰ Уставни суд је у поступку по уставној жалби надлежан једино да испитује постојање повреда или ускраћивања Уставом зајемчених права и слобода, те се стога и наводи уставне жалбе морају заснивати на уставноправним разлозима којима се, са становишта Уставом утврђене садржине одређеног права или слободе, поткрепљују тврдње о његовој повреди или ускраћивању. То истовремено значи да Уставни суд није надлежан да, поступајући по уставној жалби, као инстанциони (виши) суд још једном испитује законитост оспорених аката

¹⁰ Решење Уставног суда Уж 1939/2012

или радњи, па из тих разлога формално позивање на повреду уставних права и слобода, само по себи, не чини уставну жалбу допуштеном. Уставни суд очекује да наводи и разлочи уставне жалбе покрећу неко опште питање о евентуалној повреди означеног права, које је од уставноправног значаја за одлучивање Уставног суда.¹¹

Уставни суд наглашава да “ни законом дато овлашћење да поништава одлуке судова, ни његово поступање у изрицању те мере, нису имали карактер инстанционе контроле у односу на одлуке судова, које су биле предмет уставне жалбе”. Поништавајући пресуду редовног суда, Уставни суд не преузима “ствар у своје руке”, већ упућује да се настала повреда може “излечити” у поступку пред надлежним судом. Поступајући према одлукама редовних судова, Уставни суд не поступа као “суд пуне јурисдикције”. (Симовић, 2012:11) Уставни суд се налази “поред, а не изнад редовних судова и не испитује судске одлуке у пуном обиму у погледу њихове правне ваљаности” (Стојановић, Вучић: 2009: 889), али док је Уставни суд “чувар Устава”, редовни суд јесте само “слуга закона”. То не даје за право Уставном суду да наступа као суперапелациони суд, већ “као суд који разматра и санкционише повреде Устава, а не обичне правне грешке” (Марковић, 2007: 36). Тежиште уставносудског испитивања није на испитивању тачности и потпуности чињеничног стања или примени материјалног права од стране редовног суда, већ на “интерпретацији правног становишта које је редовни суд заузео или је требало да заузме о значењу основних права гарантованих Уставом, њиховом нормативном дometу и њиховим границама”. (Стојановић, Вучић, 2009: 891) У поступку по уставној жалби Уставни суд врши “контролу микроуставности”- the review of microconstitutionality. (Harutyanyan, Mavcic, 1999:157) Он разјашњава и прецизно утврђује садржај одређеног уставног права, чиме овај поступак не служи само субјективној, већ остварује и објективну сврху.

“Ако је главни циљ изјављивања уставне жалбе заштита повређеног или угроженог права, онда је разумно очекивање да овом циљу буде примерена и одлука Уставног суда која би требало да пружи ту заштиту и да својим дејством ефикасно отклони повреду основног права. Једино уколико се на овај начин пружена заштита покаже недовољном, могуће је да Уставни суд прошири дејство своје одлуке тако што ће, поред елиминације неуставног појединачног акта, одредити и начин правичног задовољења. То значи да корекција појединачног акта није довољна, али је без сумње први и најважнији резултат одлуке Уставног суда којом се утврђује да је појединачним актом повређено људско или мањинско право. Уколико се ово правно дејство не би признало одлуци Уставног суда, онда би

11 Одлука Уставног суда Уж 1033/2012

уставносудска заштита била теоријска и илузорна. Било би неразумно оставити на снази појединачни акт који вређа Уставом гарантована права, позивајући се на уставну заповест која искључује могућност вансудског преиспитивања судских одлука”.

Уставни суд подсећа да достигнути степен заштите уставних права и слобода који је остварен поступањем Уставног суда по уставним жалбама на наведени, уставно утемељен и законом прописани начин, учинио је уставну жалбу делотворним правним средством у правном систему Републике Србије, што је и потврђено у правним схватањима Европског суда за људска права у протеклом периоду примене решења из основног текста закона.

4. Закључне напомене

“Из свих изложених разлога, Суд је оценио да изузимање аката судске власти од примене мере поништаја нарушава уставни принцип опште и једнаке подложности аката јавне власти уставносудској контроли, као и да не постоји уставни основ за законско прописивање различитих овлашћења Уставног суда, односно различитог дејства одлука Уставног суда донетих ради заштите Уставом зајемчених права и слобода, па ни за установљење оних разлика које би се темељиле на врсти оспорених аката, зависно од припадности доносиоца оспореног акта којој од грана власти. Стога, оцењујући да се изузимање судских одлука од могућих поништаја не темељи на каквом уставно-правно заснованом основу и разлогу, Суд је утврдио несагласност оспорене одредбе Закона у наведеном делу са Уставом”.

Након објављивања ове одлуке у Службеном гласнику Републике Србије, Уставном суду су “враћена” овлашћења којима је располагао још од свог установљавања. Да ли је тиме стављена тачка у погледу односа Уставног суда Србије и редовних судова, остаје да се види. Нема сумње да је доносиоци наведену одлуку Уставни суд устао у одбрану свог интегритета и угледа, који је био тренутно пољуљан, неуставним законским решењима. То свакако не би смело да значи деградирање судске функције, посебно ако имамо у виду да редовни судови чине окосницу унутрашњег система заштите људских права и да су прва “карика” у “ланцу” заштите људских права. Од редовних судова се стога, оправдано очекује да поднесу највећи “терет”. Ривалитет између уставних и редовних судова мора да нестане ако имамо у виду да је поступање редовних судова је у функцији редовне, сталне заштите људских права, док је поступање Уставног суда у функцији “ексклузивне” заштите, за којом би требало да се сасвим ретко посеже.

Зато и однос два суда мора бити растерећен страха од надређености и контроле и оба суда, сваки са своје стране, морају пронаћи "разуман начин за коегзистенцију" (Garlicki, 2007: 49). Осим тога, уколико изађемо из националног оквира и однос два суда ставимо у контекст европског система заштите људских права, онда можемо видети да одлуке Уставног суда могу бити "под лупом" Европског суда за људска права. То значи да Уставни суд стоји између два система заштите људских права и својим деловањем треба да коригује евентуалне пропусте у заштити људских права насталих поступањем редовних судова, а како би се смањило прилив предмета пред Европским судом.

Литература

Dannemann, G. (1994). Constitutional complaint-the European perspective. *International & Comparative Law Quarterly*. 43. 142-153.

Garlicki, L. (2007). Constitutional courts versus supreme courts. *International Journal of Constitutional Law* 1(V) 44-68.

European Commission for Democracy through Law, Opinion on draft Amendments and addition to the law on the Constitutional Court of Serbia, Retrieved 16-17 December 2011, from [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)050cor-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)050cor-e)

Ненадић, Б. (2010). Уставно судство на провери. У *Уставно судство у теорији и пракси*. Београд, Фондација Конрад Аденауер. 51-68.

Марковић, Р. (2007). Уставни суд у Уставу Републике Србије од 2006 године. *Анали Правног факултета у Београду*. 2 (LV). 19-46.

Пејић, И. (2009). Уставне гаранције људских права у Србији. *Правна ријеч*. 18. 129-142

Симовић, Д. (2012). Уставна жалба-теоријскоправни оквир. *Анали Правног факултета у Београду*. 1 (LX). 203-223.

Стојановић, Д. (2011). Стање и проблеми у остваривању накнадне уставне контроле права. У М. Петровић (ур.), *Устав Републике Србије: пет година после: (2006-2011)* (стр. 1-19). Ниш: Правни факултет.

Стојановић, Д., Вучић О. (2009). Домашај уставног судског испитивања одлука редовних судова у поступку одлучивања о уставним жалбама грађана. *Правни живот*. 14. 879-885.

Трифунковић, П (2009). Судска одлука и уставна жалба. *Билтен судске праксе Врховног суда Србије*, 3. 165-179.

Narutyanyan, G., Mavcic A (1999)., Constitutional review and its development in the Modern World: A Comparative Constitutional Analysis, Yerevan-Ljubljana.

Цветковић-Ђорђевић В. (2011) Преиспитивање судске одлуке од Уставног суда Србије. У С. Лилић (прир.) *Перспективе имплементације европских стандарда у правни систем Србије*, Београд: Правни факултет, Центар за издаваштво и информисање, 217-224.

Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*. Бр. 98 (2006).

Закон о Уставном суду Србије, *Службени гласник РС*, Бр.109 (2007), Бр. 99(2011).

Одлука Уставног суда Србије IУз -97/2012, *Службени гласник РС*. Бр.18 (2013).

Одлука Уставног суда Србије, Уж 1033/2012, *Службени гласник РС*. Бр.116 (2012).

Решење Уставног суда Србије Уж 1939/2012, извор www.ustavni.sud.rs

Maja Nastić, LL.D.

Assistant Professor, Faculty of Law, University of Niš

The Relationship between the Constitutional Court and Regular Courts: A Commentary on a Decision of the Constitutional Court of Serbia

Summary

In this paper, the author analyses a decision of the Constitutional Court of Serbia on the validity of the Constitutional Court Act provision which envisages that judicial decisions of ordinary court are exempt from annulment in the course of the constitutional appeal procedure. The Court held that these provisions of the Constitutional Court Act are unconstitutional. Although this Constitutional Court decision was awarded in the course of the constitutional review proceeding, this decision casts more light on the relationship between the Constitutional Court and regular courts in constitutional appeal proceedings.

Moreover, this decision provides answers to some questions concerning the formal requirements for initiating a constitutional appeal proceeding. Namely, in this specific case, the constitutional review proceeding was instigated ex officio upon the initiative of the Constitutional Court itself, which is quite rare in the jurisprudence of this Court. Another peculiarity of this case is that the subject matter of constitutional review is the Constitutional Court Act, which ultimately implies that the outcome of this proceeding has direct implications on the operation of the Constitutional Court.

The Constitutional Court found that the exemption of ordinary courts' decisions from annulment constitutes a violation of the constitutional principle that all acts of public authorities are subject to the same general constitutional review procedure; thus, the Constitution does not envisage any Constitutional Court powers other than those it has already been vested with, nor a different effect of the Constitutional Court decisions awarded for the purpose of protecting the constitutionally guaranteed rights and freedoms. The Constitution does not recognize differences which may be based on the type of a disputed act (in terms of the branch of government it has been issued by). Concurrently, the effectiveness of the constitutional appeal is diminished because the ordinary courts' decisions are the most common subject matter of constitutional appeal. Moreover, in a vast majority of cases, an ordinary court decision is the act of the last resort which may be used to remove the violation of some human rights.

The Court assumes that the purpose and objective of the constitutional appeal is not accomplished by declaring that there was a violation of a guaranteed right but by removing the consequences arising from the established violation of the constitutionally guaranteed rights and freedoms, no matter which public authority has issued the disputed act. Thus, ordinary courts' decisions remain absolutely "untouchable" for the legislative and executive authorities but they are not "untouchable" in terms of assessing whether they violate the basic constitutionally guaranteed human rights. The Constitutional Court emphasizes that its legally vested power to annul the ordinary courts' decisions does not imply a last-instance control over these decisions because the focus of constitutional review is not to assess the accuracy of facts or examine how the regular courts applied the substantive law but to provide the interpretation of constitutionally guaranteed rights.

It remains to be seen whether this decision will contribute to clarifying the relations between the Constitutional Court and the regular courts; however, from the aspect of human rights protection, it is extremely important to end up the rivalry between these courts. The activities of regular courts, which are aimed at providing a permanent and on-going protection of human rights, may not be substituted by the Constitutional Court activities. The constitutional appeal submitted to the Constitutional Court is aimed at providing an "exclusive" protection of human rights, and only in exceptional cases can it lead to the annulment of ordinary courts' decisions. Besides, the Constitutional Court is not the "supreme" guarantor of human rights because its decisions are subject to the reassessment of the European Court of Human Rights.

Key words: *the Constitutional Court of Serbia, constitutional complaint, judicial power*

ПРИКАЗИ
